

ПЕРЕНЕСЕННЯ ЗБИТКІВ – ПРАВО ЧИ ПРИВІЛЕЙ¹?

У грудні 2001 року на розгляд до Верховної Ради України було подано законопроект про внесення змін до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”. Цим законопроектом, зокрема, пропонувалося скоротити проміжок часу, протягом якого отримані збитки можуть бути перенесені на наступні податкові періоди; скасувати поправку на інфляцію для збитків, що переносяться; заборонити переносити збитки, отримані внаслідок бартерних операцій та операцій, здійснених за цінами, нижчими від ринкових. Законопроект був відхилений і відправлений на доопрацювання. Тим не менш, дискусія про перенесення збитків на інші періоди триває, і відсутність згоди щодо цього питання залишається одним із каменів спотикання при розробці Податкового кодексу. Більше того, сама ідея врахування минулих збитків при обчисленні поточного чистого прибутку часто викликає неприйняття через невірне розуміння дії цього компенсаційного механізму (наприклад, дуже поширеним є хибне уявлення, що цей механізм дозволяє підприємцю не частково, а в повному обсязі відшкодувати понесені збитки за рахунок бюджетних коштів, і підприємець не несе жодної фінансової відповідальності за свої ризиковані рішення, які призвели до збитків). Через це, задля кращого розуміння проблеми, в цій статті пропонується розглянути деякі практичні та теоретичні аспекти законодавчого регулювання процедури перенесення збитків на інші періоди.

Теоретична модель

Той факт, що підприємства перераховують державі частину свого чистого прибутку у вигляді податку, наразі ні в кого не викликає подиву. Це, очевидно, відбувається, коли підприємство вищезгаданий прибуток отримує. А що ж відбувається у випадку, коли підприємство зазнає збитків?

Наприклад, розглянемо модель з двома підприємцями, які сплачують 10 відсотків податку на прибуток (див. таблицю 1). Діяльність першого (А) більш стабільна та генерує постійні прибутки, а діяльність другого (В) менш стабільна та генерує як прибутки, так і збитки. Однак у довгостроковій перспективі обидва підприємці мають однаковий сумарний рівень прибутків².

Таблиця 1

	Підприємець А	Підприємець В	
		випадок	
		1-й	2-й
Чистий прибуток за 1-й період: з нього 10% податку на прибуток	100 10	100 10	10
Чистий прибуток за 2-й період: з нього 10% податку на прибуток	100 10	-400 0	10 -40
Чистий прибуток за 3-й період: з нього 10% податку на прибуток	100 10	600 60	60
Всього чистого прибутку за три періоди: всього податку на прибуток	300 30	300 70	30 30

У підприємця А доволі проста і зрозуміла ситуація – кожного періоду, отримавши прибуток, він сплачує 10 відсотків у вигляді податку. Таким чином, за три періоди, які ми розглядаємо, підприємець А сплатить 30 гривень як податок на 300 гривень отриманого прибутку. У підприємця В дещо складніша ситуація через збитки, яких він зазнає за підсумками другого періоду. І якщо понесені збитки не беруться до уваги при розрахунку податкових зобов'язань (випадок 1), то за три періоди підприємець В сплатить 70 гривень як

¹ Автор – Джигир Юрій.

² Інфляція до уваги не береться.

податок на 300 гривень отриманого прибутку. Тобто, у довгостроковій перспективі платник В платить вище, аніж платник А, податки на однаковий прибуток лише через нерівномірність фінансових потоків.

Альтернативний випадок, який розглянуто в таблиці 1 (випадок 2), описує ситуацію, коли збитки, понесені підприємцем В у другому періоді, не ігноруються, а сприймаються як негативний прибуток і трактуються симетрично до звичайних прибутків. Таким чином, при “симетричному” відношенні, негативні прибутки створюють негативні податкові зобов’язання. Інакше кажучи, підприємець В отримує податкове відшкодування в обсязі 10 відсотків від отриманих протягом періоду збитків. Як показано в таблиці, в цьому випадку загальна сума податків, які сплачує підприємець В до бюджету за три періоди, буде такий самий, як і у підприємця А.

Існує чимало аргументів на користь того, що податкова система повинна нейтрально ставитись до будь-якої легальної діяльності, і підприємці мають право нести однакове податкове навантаження, незалежно від роду їхньої діяльності. Тому з формальної точки зору, якщо підприємці платять податки на отриманий прибуток, то у випадку збитків – підприємці мають право отримувати “відшкодування на збитки”. У протилежному випадку податкова система дискримінує тих підприємців, діяльність яких пов’язана з вищим ризиком або періодично вимагає значних капіталовкладень.

Податковим законодавством більшості країн світу визнається необхідність якимось чином враховувати отримані збитки при розрахунку податкових зобов’язань. Ідеальним є описане вище “симетричне” ставлення до позитивних і негативних податкових зобов’язань, коли підприємець отримує податкове відшкодування у випадку збитків. Але очевидно, що такий механізм компенсації збитків відбувається за рахунок бюджетних коштів і спричиняє пряме зменшення доходів бюджету. Варто також зауважити, що згадана теоретично ідеальна модель в реальному житті створює сильні хибні стимули та широкі можливості для зловживань шляхом декларування фіктивних збитків. І операційні витрати для запобігання цих зловживань потенційно дуже високі. Через ці причини описаний механізм компенсації збитків у чистому вигляді не користується політичною підтримкою.

Податкове законодавство зазвичай дозволяє переносити отримані збитки на майбутні періоди та враховувати їх при розрахунку чистого прибутку протягом наступних податкових періодів. Таким чином, підприємець може зменшити свій чистий прибуток у звітному періоді на суму отриманих протягом попереднього періоду збитків та, відповідно, зменшити свої податкові зобов’язання. За такого компенсаційного механізму податкові зобов’язання підприємця В за три періоди становитимуть 30 грн, що відповідає 10 відсоткам встановленого податку на прибуток (див. таблицю 2). У такому випадку підприємець В несе таке саме податкове навантаження, як і підприємець А.

Таблиця 2

	Підприємець В		
	Отриманий прибуток	Прибуток до оподаткування	Нарахований податок (10%)
1-й період	100	100	10
2-й період	-400	0	0
3-й період	600	$600 + (-400) = 200$	20
Всього за три періоди:	300	300	30

З наведеного прикладу видно, що, перенісши 400 грн збитків на наступний період, підприємець В зменшив свої податкові зобов'язання лише на 40 грн, тобто отримав непрямую компенсацію в розмірі 10% від отриманих збитків. Таким чином, процедура перенесення дозволяє лише частково компенсувати збитки в процентних межах встановленої ставки оподаткування.

Законодавство деяких країн також дозволяє переносити збитки на попередні періоди, хоч така практика досить тяжка з точки зору адміністрування, оскільки вимагає переоцінки податкових зобов'язань суб'єкта оподаткування за попередні періоди.

Обмеження на перенесення збитків на інші періоди

Фактично, описана модель дозволяє уникнути прямих платежів з бюджету на відшкодування негативних податкових зобов'язань. Але зменшення оподаткованого прибутку протягом наступних періодів призведе до відповідного скорочення надходжень до бюджету і, таким чином, ця модель лише змінює форму цих платежів і розпоршує їх у часі.

Водночас описана модель певною мірою захищає бюджет від потенційних втрат унаслідок фінансових зловживань з боку схильних до шахрайства платників податків, оскільки звужує стимули та можливості до зловживань. Справді-бо, спокуса до махінацій виглядає набагато сильніше, коли виграшем є реальні гроші, а не ймовірне зменшення податкових зобов'язань протягом деякого періоду в майбутньому.

Тим не менш, податковим законодавством зазвичай намагаються встановити додаткові запобіжні механізми задля надійнішого захисту бюджету від безконтрольного зменшення державних доходів та полегшення адміністрування корпоративного податку. Набір таких механізмів різниться в залежності від напрямків державної політики та цілей, які ставляться перед податковою системою. Однак існує кілька найтипівіших регулятивних норм, які будуть детальніше розглянуті в цій статті.

Йдеться передусім про: законодавчі норми, які регулюють тривалість періоду, протягом якого можна переносити збитки як на майбутні, так і на попередні періоди, та норми, які регулюють процедуру перенесення збитків у випадках, коли відбувається зміна в структурі власників компанії (наприклад, злиття або поглинання компаній). Менш поширеними регулятивними інструментами є обмеження, які накладаються на обсяг збитків, які можна переносити на інші періоди, та обмеження щодо переносу збитків в залежності від роду господарської діяльності.

Обмеження на термін, протягом якого можна переносити збитки. Теоретично платник податку може мати право переносити збитки як на майбутні, так і на попередні періоди протягом необмеженого проміжку часу. Більше того, ця теоретична модель має й практичних послідовників. Такі країни, як Бельгія, Німеччина, Ірландія, Люксембург та Швеція, не обмежують термін перенесення отриманих збитків на майбутнє. Але в такому випадку виникають деякі практичні труднощі, які необхідно брати до уваги.

Перш за все, на практиці доволі тяжко абсолютно бездоганно визначити податкову базу і, відповідно, повністю застрахуватись від зловживань з боку платників податку. Практично може виникнути ситуація, коли підприємець, задекларувавши фіктивні збитки, отримує легальну можливість для фактично необмеженого в часі ухиляння від сплати податку. Друга важлива проблема полягає в тому, що необмежені в часі можливості перенесення збитків вимагають значних адміністративних ресурсів, які не завжди є у

Дуже зручно з практичного погляду, коли період, на який дозволяється переносити збитки, співпадає з періодом, протягом якого податкова адміністрація в змозі легко провести переоцінку податкових зобов'язань (наприклад, логічно, щоб цей період узгоджувався з періодом, протягом якого підприємці зобов'язані зберігати фінансову документацію)

Джерело: Dale Chua, *Loss Carryforward and Loss Carryback. Tax Policy Handbook*. (P. Shome ed. 1995).

розпорядженні податкової служби. Власне з цієї причини більшість країн надають перевагу перенесенню збитків лише на майбутні періоди (Burns, L., Kreyer, R., 1998).

Описаний механізм, навіть у випадку відсутності часових обмежень, дозволяє лише частково компенсувати негативні податкові зобов'язання, які виникають у момент отримання збитків. Причина в тому, що продисконтована теперішня вартість³ заощаджених у майбутньому податків буде менша за обсяг коштів, які підприємець міг би отримати у випадку безпосереднього відшкодування відповідно до "ідеальної" моделі (Chua, D., 1995). На цю різницю також сильно впливає коливання рівня цін. Тобто, реальна вартість заощаджених у майбутньому податків може бути меншою (або більшою, у випадку дефляції) за компенсацію, яку підприємець теоретично міг би отримати сьогодні. Враховуючи це, податковим законодавством можна передбачити процедуру коригування збитків, які переносяться на інші періоди, на певний коефіцієнт задля кращого врахування часових викривлень. Наприклад, діючим в Україні законом про оподаткування прибутку підприємств передбачається індексація збитків відповідно до офіційного індексу інфляції (хоч проектом Податкового кодексу України, який нещодавно був прийнятий у другому читанні, така індексація більше не передбачена).

Обмеження на перенесення збитків у випадку реорганізації компанії (Vanistendael, F., 1998). Податкове законодавство більшості країн Західної Європи та Північної Америки накладає жорсткі обмеження на перенесення збитків у випадку зміни власників збиткової компанії. За відсутності відповідних обмежень, у випадку продажу збиткової компанії або її злиття з іншою компанією виникає можливість для нових власників зменшувати свій оподатковуваний прибуток, використовуючи збитки придбанної компанії. Таким чином, виникає сильна спокуса купівлі збиткових компаній лише з метою фактичного придбання їхніх збитків. Щоб запобігти створенню такого своєрідного ринку збиткових компаній, необхідне жорстке регулювання процедури перенесення збитків у кожному випадку, коли власник збиткової компанії змінюється.

Обмеження на перенесення збитків для різних видів господарської діяльності (Козінз, Е., 2001). Загалом, теза про абсолютну нейтральність податкової системи до ризикованості діяльності суб'єктів господарювання не така вже й беззаперечна. Теоретично, може бути певний сенс в існуванні різних правил компенсації збитків для різних видів господарської діяльності в залежності від суспільної корисності чи бажаності цієї діяльності. Але тут відразу виникають практичні труднощі з коректним визначенням суспільно корисної діяльності, яку необхідно заохочувати. Тобто, найголовніша проблема використання різних компенсаційних правил для різних видів господарської діяльності полягає в тому, що така практика надзвичайно ускладнює адміністрування корпоративного податку, оскільки в цьому випадку необхідно розрізняти прибутки і, відповідно, збитки однієї діяльності від іншої. Певною мірою цей підхід можна проілюструвати на прикладі Великобританії, де податкове законодавство дозволяє переносити збитки від будь-якої діяльності на майбутні періоди на рахунок прибутків, отриманих лише від такої самої діяльності, але не дозволяє переносити збитки на рахунок прибутків від іншої діяльності.

Обмеження на обсяг збитків, які переносяться (Козінз, Е. 2001). Іншим регулятивним методом є обмеження на обсяг збитків, які можна переносити на майбутні

³ Концепція *теперішньої дисконтованої вартості* майбутнього доходу базується на припущенні, що однакова сума грошей має різну вартість в різні моменти часу. Справді-бо, навіть у випадку відсутності інфляції, 100 грн в майбутньому мають меншу цінність, аніж 100 грн сьогодні, через те що на сьогоднішні 100 грн за рік можна було б отримати прибуток, поклавши їх, наприклад, у банк. Таким чином, щоб отримати теперішню вартість майбутнього прибутку, його необхідно скоригувати на суму, яку можна було б отримати за існуючої процентної ставки. Математична формула для розрахунку теперішньої дисконтованої вартості майбутнього доходу виглядає так: $PDV = R_t / (1 + r)^t$, де PDV – теперішня дисконтована вартість, R_t – майбутній дохід, t – кількість періодів до моменту отримання доходу, r – процентна ставка за період.

періоди. В Податковому кодексі Російської Федерації такий підхід застосовано на практиці: відповідною статтею⁴ передбачено, що сума збитків, які переносяться, в кожному звітному періоді не може перевищувати 30 відсотків від оподаткованого прибутку. У випадку, коли сума збитків, які можна переносити на майбутній період, ставиться в залежність від отриманого прибутку, виникає надзвичайно сильний стимул до маніпуляцій із задекларованим прибутком, і практичні труднощі, пов'язані з контролем над бухгалтерською звітністю, можуть зробити цей процес некерованим. Через це механізм встановлення процентних або абсолютних обмежень на обсяг збитків, що переносяться, не набув широкого вжитку в практиці адміністрування корпоративного податку.

Політику обмежень на перенесення збитків можна розглядати і як інструмент, за допомогою якого уряд може стримувати ризиковані інвестиції та стимулювати розвиток більш стабільних видів господарської діяльності (Козінз, Е., 2001). Дійсно, оскільки будь-які обмеження на перенесення збитків певною мірою дискримінують діяльність, пов'язану з вищим ризиком, то, зважаючи на можливості для перенесення збитків, уряд може заохочувати види господарської діяльності, пов'язані з меншим ризиком.

Перенесення збитків в українському законодавстві

1997 року Україна запровадила положення про перенесення збитків на майбутні періоди. Згідно з діючим з того часу законом⁵, збитки дозволяється переносити на майбутнє протягом наступних 5 років, і їхній обсяг має бути скоригований на офіційний індекс інфляції.

Тим не менш, на думку Уряду, фінансові зловживання чинним положенням про перенесення збитків значно зменшують базу оподаткування. Через це Уряд неодноразово намагався обмежити можливості для перенесення збитків. Зокрема, згаданим у вступі до цієї статті законопроект⁶ було запропоновано скоротити для більшості підприємців проміжок часу, протягом якого отримані збитки можуть бути перенесені на наступні податкові періоди, до 2–3 років; скасувати коригування на зміну рівня цін; заборонити переносити збитки, отримані внаслідок бартерних операцій та операцій, здійснених за цінами, нижчими від ринкових. Також проектом пропонувалось, щоб підприємці надавали інформацію про фактори, що призвели до виникнення збитків. Цей законопроект не отримав підтримки профільного комітету Верховної Ради, але дискусія щодо законодавчого регулювання процедури перенесення збитків на інші періоди продовжується.

Важливою вадою діючого закону та прийнятого в другому читанні Податкового кодексу є неврегульованість процедури перенесення збитків у випадку реорганізації чи поглинення збиткової компанії. Таким чином, стає можливим відшкодування збитків одного підприємства за рахунок прибутків іншого підприємства, яке володіє першим або контролює його. Відтак, прибуткові підприємства можуть маніпулювати з придбанням збиткових підприємств з метою зменшення своїх податкових зобов'язань.

Останньою на сьогодні редакцією Податкового кодексу⁷, прийнятого в другому читанні, передбачено необмежені в часі можливості перенесення збитків на майбутні періоди та скасування коригування на інфляцію. Хоча версія Податкового кодексу, яка була прийнята в першому читанні, передбачала можливість перенесення збитків лише протягом чотирьох років.

Наразі, питання про перенесення збитків на інші періоди викликає багато дискусій між усіма сторонами законодавчого процесу і є одним з головних каменів спотикання при подальшому вдосконаленні Податкового кодексу.

---

⁴ Податковий кодекс Російської Федерації, Стаття 283.

⁵ Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств", стаття 6 (№ 334/94 – ВР від 28.12.1994).

⁶ Проект Закону "Про внесення змін до Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" (№ 34-3065/4 від 15.09.2001).

⁷ Проект Податкового кодексу України, стаття 2036 (№ 3266-1 від 20.06.2000).

Висновок

Запорукою розробки економічно ефективного, але, водночас, політично стійкого податкового законодавства є врахування декількох факторів, часто різноспрямованих. Законодавчі норми, що регулюють процедуру перенесення збитків, спираються, з одного боку, на принцип економічної нейтральності щодо всіх платників податків. З іншого боку, ці норми можуть відбивати прагнення законодавців зважити на реалії їх запровадження і застерегтися від можливих ускладнень та зловживань, ідучи на компроміс між ідеальним та реально досяжним вирішенням проблеми. На відрізку між ідеальною моделлю та жорстким, політично зумовленим, ігноруванням теоретичних принципів кількість можливих варіантів такого компромісу є нескінченною. Зважений вибір у цій ситуації повинен спиратися на прозоре і чітке формулювання стратегічних суспільних пріоритетів.

Дилему законодавця в цій нелегкій ситуації та логіку прийняття рішень, що була б найбільш адекватною, можна найяскравіше описати, використовуючи нескладну статистичну аналогію. В теорії статистики існує поняття помилок першого та другого родів, яке можна коротко пояснити наступним чином. Відсутність повної інформації про об'єкт дослідження, притаманна суспільним наукам, часто не дозволяє з цілковитою впевненістю визначити істинні значення шуканих параметрів. Тому одним з основних завдань статистичного аналізу є спроба якомога точніше оцінити невідомі характеристики об'єкта на основі обмеженої вибірки даних. Для цього дослідник лише висуває деякі припущення стосовно невідомих значень і обґрунтовує рішення стосовно прийняття або відхилення цих припущень, супроводжуючи свої висновки інформацією про потенційний рівень надійності отриманих результатів. Таким чином, завжди залишається ймовірність того, що зроблене припущення не відповідає істинному стану речей і, отже, є помилковим. При цьому дослідник постійно перебуває посеред двох потенційних небезпек: з одного боку, це небезпека відхилити правильне припущення, а з другого – небезпека прийняти неправильне. Саме ця ідея лежить в основі розрізнення помилок першого і другого родів: помилка першого роду має місце, коли відхиляється вірне припущення, а помилка другого роду - коли приймається невірне. Обираючи з-поміж альтернативних методів статистичного аналізу, кожен з яких пов'язаний із певною ймовірністю помилок обох родів, дослідник може намагатися мінімізувати ймовірність помилок одного роду, але при цьому ймовірність помилок другого роду зростатиме. Саме тому вибір стратегії статистичного аналізу завжди спирається на чітку констатацію свідомого рішення дослідника стосовно того, яка з двох помилок для його дослідження є небезпечнішою.

Хоч така класифікація є специфічним інструментом статистичної теорії, ймовірність помилок першого та другого родів має місце щоразу, коли необхідно прийняти рішення, правильність якого заздалегідь перевірити неможливо⁸. Оскільки нижча ймовірність помилки першого роду призводить до вищої ймовірності помилки другого роду, то в такому випадку необхідно обирати: або вищий ризик того, що задумане рішення буде відхилене, але врешті-решт воно виявиться вірним, або вищий ризик того, що задумане рішення буде прийняте, але це рішення буде хибним. Яскравим прикладом цієї дилеми є проблема винесення судового вироку за відсутності однозначних доказів стосовно справи, що розглядається. У такому випадку завжди існує ризик виправдати винну людину (помилка першого роду) або покарати невинну (помилка другого роду). Зазвичай судова система намагається зменшити вірогідність того, що невинна людина буде помилково покарана, але в такому разі зростає ймовірність того, що, за відсутності беззаперечних доказів, винна людина буде виправдана. Тобто кожного разу, коли приймається ризиковане рішення, постає необхідність свідомого вибору прийнятного балансу між помилками першого та другого родів.

⁸ Приклад застосування поняття помилок першого та другого родів для аналізу політики щодо банкрутства підприємств можна знайти в статті "Double or nothing". The Economist (Dec 13th 2001).

При розробці податкового законодавства постає схожа проблема. На практиці досить важко створити ідеальну податкову систему, яка б жорстко ставилась до нечесних платників і, в той самий час, ліберально – до чесних. Тому при адмініструванні податку часто мають місце помилки першого та другого родів. У цьому випадку помилка першого роду полягає в ліберальному ставленні до “нечесних” платників податку. Відповідно помилка другого роду полягає у жорсткій позиції стосовно “чесних” платників податку. Прагнення мінімізувати ризик дискримінації чесних підприємців (через максимальне наближення до ідеальної теоретичної моделі) автоматично збільшує небезпеку зловживання та необґрунтованих бюджетних втрат. Навпаки, посилення обмежень на можливості перенесення збитків можуть зменшити обсяг податкових зловживань і, таким чином, захистити бюджет, але цей результат буде досягнуто ціною дискримінації чесних підприємців. Хоч при стягненні податків частоту обох помилок можна зменшувати шляхом ретельнішого адміністрування або регулювання на рівні законодавства, їх імовірність завжди залишатиметься. Так чи інакше, успіх у пошуку законодавчого рішення цієї проблеми завжди є відносним і залежить від тих пріоритетів, якими наразі керується країна. Саме тому, як і при виборі статистичних методів, оптимальний вибір буде можливий лише тоді, коли його пошук розпочинатиметься зі свідомого рішення стосовно стратегічної позиції уряду і визначення тих економічних та соціальних цілей, переслідування яких може виправдати відповідні ризики. Роль теорії публічних фінансів полягає в тому, щоб зробити цей вибір якомога більш інформованим.

Спираючись на описану логіку прийняття рішень, наприклад, можна чіткіше зрозуміти позиції ключових учасників розробки податкового законодавства і більш раціонально їх оцінити. Оскільки задача контролю за належним виконанням податкового законодавства лежить передусім на органах податкової адміністрації, представники цих органів у виборі своєї позиції, очевидно, зацікавлені у законах, що залишають мінімальні можливості для зловживань. Іншими словами, роль податкової адміністрації змушує її схилитися до помилок другого роду і ставитись більш обережно до помилок першого роду. Водночас уряд і парламент покликані безпосередньо захищати стратегічні соціальні пріоритети, і тому їхня позиція може бути іншою. Для уряду завдання економічного розвитку і філософія ринкових реформ можуть виявитись вирішальними і зумовити пріоритетність неупередженого ставлення до всіх підприємців ціною ризику зловживань. Така ліберальна стратегія – своєрідний бюджетний відповідник презумпції невинності у юриспруденції – може виявитись привабливою і для представницької гілки влади, особливо в разі, якщо припустити, що ймовірність очікуваного від такої стратегії економічного розвитку і відповідних доходів бюджету може бути вищою від ймовірності помилки першого роду, тобто втрат бюджету від податкових зловживань.

То якою є відповідь на поставлене в заголовку до цієї статті запитання: перенесення збитків – це право чи привілей? Наведені в цій статті міркування свідчать на користь того, що перенесення збитків є правом підприємців, яке походить з принципу рівномірного податкового навантаження для будь-якої легальної діяльності. Втім, це право може бути принесене в жертву заради захисту інших суспільних інтересів, які наразі можуть бути важливіші. Але в кожному разі обмеження цього права повинно бути свідоме, і суспільні пріоритети, які захищаються такою ціною, повинні бути зрозумілі.

Література:

1. Burns, L. and Krever, R. Taxation of Income from Business and Investment. Tax Law Design and Drafting (ch. 16). International Monetary Fund, 1998.
2. Chua, D. Loss Carryforward and Loss Carryback. Tax Policy Handbook. (P. Shome ed. 1995).
3. Козінз, Е. Аналітична записка ПЕФР. 2001.
4. Vanistendael, F. Taxation of Corporate Reorganizations.
5. Tax Law Design and Drafting (ch. 20). International Monetary Fund, 1998.